

ΚΙΝΗΣΗ, ΤΕΧΝΗ, ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΣΤΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΤΟΥ ΤΕΕΑΠΗ: ΜΙΑ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΤΟΥ

Αικατερίνη Μητσάκου

Νηπιαγωγός, ΤΕΕΑΠΗ, Πανεπιστήμιο Πατρών
katerina94_mi@hotmail.com

Βασιλική Ρήγα

Επίκουρη Καθηγήτρια, ΤΕΕΑΠΗ, Πανεπιστήμιο Πατρών
vriga@upatras.gr

Περίληψη

Τα τελευταία χρόνια η αύξηση των φεστιβάλ, τόσο σε αριθμό όσο σε ποικιλία και δημοτικότητα, είναι μεγάλη. Παρόλο που οι διοργανώσεις αυτές προσφέρουν αρκετά πλεονεκτήματα στον οικονομικό, πολιτισμικό και κοινωνικό τομέα ενός τόπου, ελάχιστες μελέτες έχουν αναδείξει τον εκπαιδευτικό χαρακτήρα τους, δεδομένου ότι παρέχουν ευκαιρίες για άτυπη μάθηση σε παιδιά και ενήλικες εκτός της παραδοσιακής σχολικής τάξης. Η παρούσα εργασία αφορά τη μελέτη περίπτωσης του Παιδικού Φεστιβάλ του ΤΕΕΑΠΗ και αποσκοπεί να διερευνήσει αν το περιεχόμενο των εργαστηρίων του και οι διδακτικές και παιδαγωγικές εφαρμογές που ακολουθούνται παρέχουν μια άτυπη μορφή μάθησης και εκπαίδευσης στις/στους φοιτήτριες/ές που εργάζονται εθελοντικά, αλλά και στα παιδιά και τους εκπαιδευτικούς που το επισκέπτονται. Από τα αποτελέσματα της έρευνας φάνηκε ότι οι εθελόντριες/ές φοιτήτριες/ές έχουν τη δυνατότητα να αξιοποιήσουν τις θεωρητικές τους γνώσεις και να τις εφαρμόσουν στην πράξη, ενώ από τη μεριά των επισκεπτών παρατηρήθηκε επέκταση των εκπαιδευτικών δράσεων του Φεστιβάλ μέσα στη σχολική τους τάξη. Αναδείχθηκε επίσης η πρωτοτυπία του Παιδικού Φεστιβάλ του ΤΕΕΑΠΗ σε σχέση με άλλα παιδικά φεστιβάλ, λόγω του εκπαιδευτικού προσανατολισμού των δράσεών του αλλά και της συνύπαρξης της κίνησης με την τέχνη, τον λόγο και την επιστήμη.

Λέξεις-κλειδιά: παιδικό φεστιβάλ, πανεπιστημιακό παιδαγωγικό τμήμα, εκπαιδευτική αξία του φεστιβάλ, κίνηση, τέχνη και επιστήμη

MOVEMENT, ART, SPEECH AND SCIENCE AT THE DEECE CHILDREN'S FESTIVAL: A CASE STUDY ON ITS TEACHING AND PEDAGOGICAL APPLICATIONS

Ekaterini Mitsakou

Kindergarten, DEECE, University of Patra
katerina94_mi@hotmail.com

Vasiliki Riga

Assistant Professor, DEECE, University of Patra
vriga@upatras.gr

Abstract

In recent years, the increase of festivals, both in number and in variety and popularity, is great. Although these events offer several advantages in the economic, cultural and social areas of a locus, few studies have highlighted their educational nature, as they provide opportunities for informal learning to children and adults outside the traditional classroom. The present paper refers to the case study of the Children's Festival of DEECE and aims to investigate whether the content of its workshops and the didactic and pedagogical applications followed provide informal learning and education for students' volunteers, but also for children and teachers visiting it. According to the research results, students taking part in the Festival have the opportunity to use and apply in practice their theoretical knowledge, while the visitors have seen an extension of the educational activities of the Festival in their classroom. The results of the research also revealed the originality of the Children's Festival of DEECE in relation to other children's festivals, due to its educational orientation and the coexistence of movement with art, speech and science.

Keywords: *children's festival, university pedagogical institution, educational value of festival, movement, art and science*

Εισαγωγή

Τα φεστιβάλ αποτελούν ένα γεγονός, ένα κοινωνικό φαινόμενο, το οποίο συναντάται σε όλες σχεδόν τις ανθρώπινες κουλτούρες (Falassi, 1987: 1). Η ιστορική τους πορεία είναι μακρά, από την αρχαιότητα έως και σήμερα. Ξεκίνησαν ως θρησκευτικές εορτές, που διαδραμάτιζαν καθοριστικό κοινωνικό ρόλο στη δημόσια και ιδιωτική ζωή, και σταδιακά εξελίχθηκαν σε ετήσιες επαναλαμβανόμενες δημόσιες εκδηλώσεις, περιορισμένης διάρκειας, πάνω σε ένα θέμα (Laorodi, 2003: 6). Σύμφωνα με την Quinn (2005: 929), το πρώτο φεστιβάλ πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα και ήταν αφιερωμένο στον θεό Διόνυσο, τον θεό του κρασιού, της γιορτής και του χορού, ενώ τα τελευταία χρόνια η αύξηση των φεστιβάλ τόσο σε αριθμό όσο σε ποικιλία και δημοτικότητα είναι πλέον μεγάλη (Gursoy, Kim, & Uysal, 2004: 171).

Υπάρχουν πολλοί ορισμοί για το «φεστιβάλ», οι οποίοι διατυπώθηκαν σε διαφορετικές χρονικές στιγμές και από μελετητές διαφορετικών επιστημονικών κλάδων (Cudny, 2014: 641). Σύμφωνα με τον Janiskee (1980: 97), με τον όρο «φεστιβάλ» εννοούμε μια τυπική περίοδο ή ένα πρόγραμμα που απαρτίζεται από ευχάριστες δραστηριότητες, ψυχαγωγία ή εκδηλώσεις με εορταστικό χαρακτήρα, οι οποίες εξυμνούν δημοσίως μια ιδέα, ένα συμβάν ή ένα γεγονός. Επιπρόσθετα, το φεστιβάλ έχει οριστεί ως ένας δημόσιος θεματικός εορτασμός που συνήθως διεξάγεται μία φορά τον χρόνο, μέσα σε ένα προκαθορισμένο χρονικό διάστημα (Getz, 1991: 54). Στη σημερινή εποχή, το εύρος των τύπων των φεστιβάλ είναι εντυπωσιακό και ως εκ τούτου στη βιβλιογραφία συναντάμε διαφορετικούς τρόπους ταξινόμησής τους (Cudny, 2014:649).

Τέτοιου είδους διοργανώσεις έχουν πολλά πλεονεκτήματα, τα οποία αφορούν κυρίως τον οικονομικό, τον τουριστικό, τον κοινωνικό και τον πολιτιστικό τομέα ενός τόπου. Μεγάλο μέρος της ακαδημαϊκής έρευνας έχει εστιάσει στον οικονομικό αντίκτυπό τους, γεγονός το οποίο δεν αποτελεί έκπληξη, αφού είναι αρκετά διαδεδομένη η άποψη ότι η απόκτηση χρημάτων είναι ο κύριος λόγος για τη διοργάνωση ενός φεστιβάλ (Gursoy, Kim, & Uysal, 2004: 172). Όπως αναφέρουν οι Crompton και McKay (1994: 33), οι κοινότητες προσδοκούν ότι η διοργάνωση ενός φεστιβάλ θα προσελκύσει επισκέπτες, των οποίων οι δαπάνες θα ενισχύσουν την οικονομία του τόπου τους. Ο κυριότερος τρόπος δηλαδή με τον οποίο τα φεστιβάλ επιφέρουν εισοδήματα είναι μέσω της έλευσης επισκεπτών-τουριστών, με την αύξηση των θέσεων εργασίας στην περιοχή (Felsenstein & Fleischer, 2003: 386) και με τις διαφημίσεις.

Πρόσφατα, το ενδιαφέρον σταμάτησε να στρέφεται μόνο στις οικονομικές επιπτώσεις και στην τουριστική συνεισφορά των φεστιβάλ, και οι έρευνες

έχουν αρχίσει να δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στις κοινωνικές και πολιτιστικές επιπτώσεις τους (Small, Edwards, & Sheridan, 2005· Wood, 2005). Τα φεστιβάλ ενισχύουν την κοινωνική και πολιτιστική ταυτότητα χτίζοντας ισχυρούς δεσμούς μέσα στην κοινότητα. Παράλληλα οι οικογένειες, συμμετέχοντας σε τέτοιου είδους διοργανώσεις, αποδεικνύουν τη δέσμευσή τους στην κοινότητα με το να είναι ενεργά μέλη και καλοί πολίτες (Gursoy, Kim, & Uysal, 2004: 173). Οι Frisby και Getz (1989: 10) μάλιστα τονίζουν ότι τα φεστιβάλ προωθούν και διατηρούν την τοπική ιστορία ή την κουλτούρα ενός τόπου, συμβάλλουν στη δημιουργία ομαδικής τοπικής ταυτότητας (De Bres & Davis, 2001: 327), ενώ παράλληλα δημιουργούν μια δυνατή αίσθηση του τόπου και βοηθούν να καθοριστεί η ταυτότητά του (Waterman, 1998: 60-62).

Παρόλο που υπάρχουν πολλές έρευνες σχετικά με τα φεστιβάλ, ελάχιστες είναι εκείνες που μελετούν την εκπαιδευτική αξία τους (De Bres & Davis, 2001· Gursoy, Kim, & Uysal, 2004· Papaγιαννοπούλου, 2018· Ρήγα, 2012· Snell, 2005). Σύμφωνα με τον Delamere (αναφ. στο Karlsen, 2007: 21), κατά τη διάρκεια των φεστιβάλ οι επισκέπτες έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε νέες δραστηριότητες και να μαθαίνουν νέα πράγματα. Για παράδειγμα, οι De Bres και Davis (2001), στην έρευνά τους για το φεστιβάλ του Κάνσας, τόνισαν ότι υπήρξαν διάφορα οφέλη, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης των κατοίκων της περιοχής στην πολιτιστική τους κληρονομιά. Ωστόσο, δεν είναι αυτονόητο ότι όλοι οι άνθρωποι είναι σε θέση να αντιληφθούν τη μάθηση ως διαδικασία που μπορεί να λάβει χώρα σε ένα άτυπο περιβάλλον, εκτός της σχολικής τάξης. Μπορεί οι βασικές αρχές για τον τρόπο με τον οποίο μαθαίνουν οι άνθρωποι να μην έχουν διαφοροποιηθεί ιδιαίτερα με το πέρασμα των χρόνων, όμως τα διαθέσιμα μέσα μάθησης υπόκεινται σε αλλαγές, όπως επίσης οι κοινωνικές συνθήκες μέσα στις οποίες συντελείται η μάθηση. Παρόλο που μέχρι σήμερα υπάρχουν αντιπαραθέσεις ως προς το τι συνιστά άτυπη μάθηση και εάν αυτή είναι αποτελεσματική (Smith, 1999), το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Μάιο του 2004 αναγνώρισε επίσημα τη σημασία της μάθησης σε άτυπο περιβάλλον (Ρήγα, 2012: 308).

Εκτός από τις έρευνες που εστιάζουν στα πλεονεκτήματα τα οποία μπορούν να προκύψουν από τα φεστιβάλ, συναντάμε επίσης μελέτες που αναφέρονται στη διοργάνωσή τους (Andersson & Getz, 2008· Frisby & Getz, 1989· Getz, 2008· Ρήγα, 2012). Βασική προϋπόθεση για την επιτυχημένη διεξαγωγή ενός φεστιβάλ είναι η καλή οργάνωση, η οποία, σύμφωνα με τη Ρήγα (2012: 313), επηρεάζει άμεσα την ποιότητά του. Στη διοργάνωση ενός φεστιβάλ καθοριστικό ρόλο παίζει το ανθρώπινο δυναμικό από το οποίο απαρτίζεται, δηλαδή οι διοργανωτές, οι επισκέπτες και οι εθελοντές, και η επιτυχία του εξαρτάται περισσότερο από τον ενθουσιασμό των διορ-

γανωτών παρά από φυσικούς ή τεχνητούς πόλους έλξης (Gursoy, Kim, & Uysal, 2004: 171).

Σημαντικό ζήτημα αποτελεί επιπλέον η ικανοποίηση των επισκεπτών. Όσο πιο υψηλή είναι η ικανοποίησή τους, τόσο περισσότερο αυξάνεται η πιθανότητα να προτείνουν το φεστιβάλ σε άλλα άτομα (Anil, 2012: 256). Σύμφωνα με την έρευνα των Lee, Lee, Lee και Badin (2008: 57), η ικανοποίηση των επισκεπτών και οι αντιδράσεις τους επηρεάζονται από τη γενική ατμόσφαιρα που επικρατεί στο φεστιβάλ.

Τέλος, η αποτελεσματικότητα των φεστιβάλ εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τους εθελοντές, οι οποίοι, επειδή δεν πληρούν πάντα τις απαιτούμενες προϋποθέσεις (Hede & Rentschler, 2007: 157), πρέπει να επιλέγονται με πολλή προσοχή προκειμένου να ξεχωρίσουν οι πιο κατάλληλοι. Η Elstad (2003) μάλιστα υποστηρίζει ότι οι εθελοντές συνεχίζουν την ενασχόλησή τους με το φεστιβάλ όταν αισθάνονται ικανοποιημένοι από την εμπειρία τους και έχουν θετική επαναπληροφόρηση από τους διοργανωτές, αλλά και όταν νιώθουν ικανοποιημένοι από τη συνεργασία τους με άλλους εθελοντές.

Σκοποί και στόχοι της έρευνας

Η παρούσα έρευνα αφορά το Παιδικό Φεστιβάλ του ΤΕΕΑΠΗ (www.childrensfestival.gr) και αποσκοπεί να διερευνήσει τα οφέλη που προσφέρει, και κυρίως την παιδαγωγική αξία του, σε όλους όσοι συμμετέχουν σε αυτό. Συγκεκριμένα, στόχοι της έρευνας είναι η ανάλυση του περιεχομένου των εργαστηρίων και των διδακτικών και παιδαγωγικών εφαρμογών του Παιδικού Φεστιβάλ του ΤΕΕΑΠΗ προκειμένου να διαπιστωθεί αν παρέχουν μια άτυπη μορφή εκπαίδευσης στις/στους φοιτήτριες/ές που εργάζονται εθελοντικά, αλλά και μάθησης των παιδιών και των εκπαιδευτικών που το επισκέπτονται. Ως εκ τούτου, τα ερευνητικά ερωτήματα που προκύπτουν είναι τα εξής:

1. Είναι εφικτή η μάθηση σε ένα περιβάλλον όπως το Παιδικό Φεστιβάλ του ΤΕΕΑΠΗ;
2. Είναι οι παιδαγωγικές και διδακτικές μέθοδοι που ακολουθούνται στο φεστιβάλ κατάλληλες για την προώθηση της άτυπης μάθησης;

Μεθοδολογία της έρευνας

Για τη διερεύνηση των ερωτημάτων μας επιλέξαμε τη μελέτη περίπτωσης, εφόσον το Παιδικό Φεστιβάλ του ΤΕΕΑΠΗ, μετά από δέκα χρόνια λειτουργίας

γίας, αποτελεί ασυνήθιστη και ενδιαφέρουσα περίπτωση που χρήζει μελέτης και ανάλυσης. Συγκεκριμένα, το ερευνητικό ενδιαφέρον μας πηγάζει από το γεγονός ότι διοργανώνεται εθελοντικά από δημόσιο φορέα, δεν αποβλέπει σε οικονομικά οφέλη και παράλληλα έχει εκπαιδευτικό προσανατολισμό. Διεisdύοντας βαθιά σε όλο το πλαίσιο της περίπτωσης που μελετάμε, και εξετάζοντας χρονολογικά τα συμβάντα που σχετίζονται με τους στόχους της έρευνας, μπορούμε να αναδείξουμε την «οπτική ματιά» όλων των συμμετεχόντων, τα προβλήματα που ενδεχομένως προέκυψαν και τις αλλαγές που επιτεύχθηκαν.

Για τη συλλογή και την ανάλυση των δεδομένων της έρευνας μελετήσαμε το αρχαικό υλικό του Φεστιβάλ λόγω της εύκολης πρόσβασης που είχαμε σε αυτό. Άλλωστε, όπως έχουν επισημάνει οι Cohen, Manion και Morrison (2007), η επιλογή μιας περίπτωσης εξαρτάται και από τεχνικά ζητήματα, όπως είναι η προσβασιμότητα. Το υλικό αυτό είναι γραπτό και οπτικοακουστικό και μπορεί να μας προσφέρει μια ολοκληρωμένη εικόνα της περίπτωσης που μελετάμε. Αποτελείται από τα πρακτικά συνεδριάσεων της Οργανωτικής Επιτροπής, τις αξιολογήσεις των επισκεπτών (εκπαιδευτικών και παιδιών), τις αξιολογήσεις των διδασκόντων, τις εκθέσεις / τους απολογισμούς, τα δελτία Τύπου, την οικονομική διαχείριση και άλλα.

Δεδομένου ότι το αντικείμενο της έρευνας αυτής σχετίζεται με τις παιδαγωγικές και διδακτικές εφαρμογές του Παιδικού Φεστιβάλ του ΤΕΕΑΠΗ, εστίασαμε την προσοχή μας περισσότερο στα στοιχεία που σχετίζονται με την άτυπη μάθηση των επισκεπτών-παιδιών, των επισκεπτών-εκπαιδευτικών, των εθελοντών-φοιτητών, καθώς και του περιεχομένου των εργαστηρίων του Φεστιβάλ. Βασισμένοι στη σχετική βιβλιογραφία και στο αρχαικό υλικό, ορίσαμε τις παρακάτω κατηγορίες προς διερεύνηση: εθελοντές-φοιτητές, επισκέπτες-παιδιά, επισκέπτες-εκπαιδευτικοί και εργαστήρια. Στη συνέχεια εξετάσαμε την εκπαιδευτική αξία του Φεστιβάλ για κάθε κατηγορία ξεχωριστά.

Αποτελέσματα

Το Παιδικό Φεστιβάλ του ΤΕΕΑΠΗ διεξάγεται εδώ και δέκα χρόνια στους εξωτερικούς χώρους του Τμήματος Επιστημών Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία (ΤΕΕΑΠΗ) του Πανεπιστημίου Πατρών και απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας 3 έως 6 ετών. Απώτερος στόχος του είναι το άνοιγμα του πανεπιστημίου στην τοπική κοινωνία και η δημιουργία δεσμών μεταξύ παιδιών, εκπαιδευτικών, γονέων, νηπιαγωγείων, φοιτητών και πανεπιστημίου (Ρήγα, 2012). Οι φοιτήτριες/ες σε συνεργασία με τους/τις διδά-

Πίνακας 1: Ποσοτικά δεδομένα του Παιδικού Φεστιβάλ του ΤΕΕΑΠΗ ανά έτος

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Εθελοντές/ Φοιτητές	47	51	200	140	131	203	123	96	118	121
Διδάσκοντες	1	2	6	8	10	13	11	14	10	13
Επισκέπτες/ Παιδιά	90	100	250	650	860	1.129	1.429	1.619	1.787	1.774
Επισκέπτες/ Σχολεία	2	2	7	13	23	30	41	50	62	59
Εργαστήρια	2	3	7	9	11	19	18	24	25	29

σκοντες/ουσες του ΤΕΕΑΠΗ σχεδιάζουν δημιουργικές δραστηριότητες και εργαστήρια, εκπαιδευτικού κυρίως προσανατολισμού, και τις υλοποιούν για μία εβδομάδα στο τέλος του εαρινού εξαμήνου (αρχές Ιουνίου). Δεδομένου ότι το Φεστιβάλ ξεκίνησε το 2010 με μόνο δύο εργαστήρια, μία διδάσκουσα και 47 φοιτητές, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι η εξέλιξη του στο πέρασμα των χρόνων είναι μεγάλη και η δημοτικότητα του αυξάνεται εντυπωσιακά χρόνο με τον χρόνο. Στον Πίνακα 1 απεικονίζεται αυτή η εξέλιξη με ποσοτικά δεδομένα.

Τα εργαστήρια που πραγματοποιούνται στο Φεστιβάλ είναι πρωτότυπα λόγω της θεματολογίας τους, έναντι των καθιερωμένων εργαστηρίων ψυχαγωγικού τύπου που υλοποιούνται σε αντίστοιχα παιδικά φεστιβάλ, και λόγω του ότι συνδυάζουν και εμπλέκουν την κίνηση, την τέχνη, την επιστήμη και τον λόγο. Μελετώντας το αρχειακό υλικό παρατηρήθηκε ότι όσο η συμμετοχή των επισκεπτών αυξανόταν, τόσο περισσότερα εργαστήρια δημιουργούνταν με σκοπό την κάλυψη όλων των αναγκών των επισκεπτών, αλλά και τη διεύρυνση του περιεχομένου των εργαστηρίων. Σύμφωνα με την ανάλυση των ερωτηματολογίων που συμπλήρωναν οι επισκέπτες-εκπαιδευτικοί κάθε χρόνο, η αύξηση των εργαστηρίων προήλθε από δικό τους αίτημα, προκειμένου τα παιδιά να συμμετέχουν σε όσες το δυνατόν περισσότερες δραστηριότητες. Στον Πίνακα 2 καταγράφονται συνολικά τα εργαστήρια που πραγματοποιήθηκαν μέχρι σήμερα.

Το ποσοστό των παιδιών που επισκέφθηκαν το Φεστιβάλ τα τελευταία πέντε χρόνια υπερδιπλασιάστηκε. Κάποια από αυτά μάλιστα συνέχισαν να το επισκέπτονται τις επόμενες χρονιές, είτε με τους γονείς τους είτε με το σχολείο, γεγονός που δείχνει ότι η εμπειρία τους από το Φεστιβάλ ήταν θετική. Παρόλο που ο καθορισμός της επιτυχίας ή της αποτυχίας ενός φεστιβάλ αποτελεί δύσκολο εγχείρημα (Ρήγα, 2012: 313), κάθε χρόνο, στο τέλος

Πίνακας 2: Τα εργαστήρια του Παιδικού Φεστιβάλ του ΤΕΕΑΠΗ

Κίνηση	Τέχνη	Λόγος	Επιστήμη	Διάφορα
Παραδοσιακά παιχνίδια	Σχήματα και χρώματα	Αφήγηση ιστοριών	Ερευνητές των μαθηματικών	Οι μικροί σεφ
Κινητικά παιχνίδια	Παίζω μουσική	Γλωσσολύτες	Ρομποτο-εξερευνήσεις	Τα δικαιώματά μου
Παιχνίδια τσίρκου	Χαρτοδιπλωτική	Μουσικά παραμύθια	Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας	Συμμετέχω και αποφασίζω
Δημοτικά τραγούδια και χοροί	Τέχνη της γης			Διαπολιτισμική αγωγή
	Η χώρα των χρωμάτων			
	Κουκλοθέατρο για όλους			

της διοργάνωσης του Φεστιβάλ, οι επισκέπτες-εκπαιδευτικοί αξιολογούσαν την εμπειρία τους και μετέφεραν τις εντυπώσεις των παιδιών της τάξης τους μέσα από ζωγραφιές, οι οποίες παρείχαν χρήσιμες πληροφορίες για την οπτική των παιδιών. Ωστόσο, δημιουργήθηκε η ανάγκη να κατανοήσουμε πιο βαθιά την εμπειρία των παιδιών σχετικά με την άτυπη μάθησή τους και να αξιολογήσουμε τις διδακτικές και παιδαγωγικές εφαρμογές του Φεστιβάλ.

Για τον λόγο αυτό αποφασίσαμε, κατά τη διάρκεια του 10ου Παιδικού Φεστιβάλ, να εντάξουμε μία επιπλέον μέθοδο συλλογής δεδομένων, τις ημιδομημένες συνεντεύξεις με τα παιδιά. Οι συνεντεύξεις διεξάγονταν όταν τα παιδιά είχαν ολοκληρώσει την επίσκεψή τους και αποχωρούσαν από τον χώρο του Φεστιβάλ. Δημιουργήσαμε ένα επικοινωνιακό πλαίσιο κατά το οποίο αυτός που έπαιρνε τις συνεντεύξεις ήταν δημοσιογράφος και στα χέρια του κρατούσε ένα μικρόφωνο με παιγνιώδη μορφή, καθώς η χρήση αντικειμένων μπορεί να διευκολύνει τον διάλογο και προσδίδει στη συνέντευξη χαρακτήρα παιχνιδιού (Μπιρμπίλη, 2015: 203). Καθ' όλη τη διάρκεια των συνεντεύξεων αφήναμε τα παιδιά να εκφραστούν ελεύθερα, να αποτυπώσουν την εμπειρία τους και να διηγηθούν όσα βίωσαν στο Φεστιβάλ.

Τα παρακάτω τρία παραδείγματα είναι ενδεικτικά των δεδομένων που συλλέξαμε:

Παράδειγμα 1

Δημοσιογράφος: Σου άρεσε το Φεστιβάλ;

Παιδί: Ναι, πάρα πολύ.

Δημοσιογράφος: Τι σου άρεσε περισσότερο;

Παιδί: Τα μουσικά παραμύθια.

Δημοσιογράφος: Γιατί;

Παιδί: **Επειδή ακούσαμε νέες ιστορίες και μάθαμε κάτι καινούριο, ότι δεν πρέπει να ζηλεύουμε τους άλλους.**

Παράδειγμα 2

Δημοσιογράφος: Εσένα σου άρεσε το φεστιβάλ;

Παιδί: Ναι.

Δημοσιογράφος: Τι σου άρεσε πιο πολύ;

Παιδί: Αυτό που ανακαλύψαμε.

Δημοσιογράφος: Τι ανακαλύψατε δηλαδή;

Παιδί: **Ότι ο ανεμιστήρας δεν λειτουργεί μόνος του.**

Δημοσιογράφος: Πώς λειτουργεί;

Παιδί: **Με μπαταρία και καλώδια.**

Παράδειγμα 3

Δημοσιογράφος: Τι σου άρεσε περισσότερο εσένα;

Παιδί: Παίζαμε μέσα στους αριθμούς και στα σχήματα, και ήταν ωραίο.

Δημοσιογράφος: Γιατί σου άρεσε αυτό περισσότερο; Τι κάνατε δηλαδή με τα σχήματα και τους αριθμούς;

Παιδί: **Μάθαμε ότι το σχήμα τετράγωνο δεν είναι ίδιο με άλλα.**

Αναλύοντας τα ερωτηματολόγια των 10 ετών που συμπλήρωναν οι επισκέπτες-εκπαιδευτικοί, φάνηκε ξεκάθαρα ότι η εμπειρία από τη συμμετοχή τους στο Φεστιβάλ ήταν πολύ θετική, αφενός διότι είχαν τη δυνατότητα να γνωρίσουν άλλους εκπαιδευτικούς και να συνομιλήσουν μαζί τους, και αφετέρου διότι μπορούσαν να παρατηρήσουν τη συμπεριφορά των μαθητών τους σε ένα άλλο περιβάλλον. Μέσα από την παρακολούθηση των εργαστηρίων ανακάλυπταν νέες τεχνικές και ιδέες για την πραγματοποίηση παρόμοιων δραστηριοτήτων στην τάξη τους, και επιμορφώνονταν έμμεσα και άτυπα στις σύγχρονες τάσεις των διάφορων γνωστικών αντικειμένων. Όπως επισημαίνει και η Παπαγιαννοπούλου (2018: 4), όταν ένα φεστιβάλ διοργανώνεται για εκπαιδευτικούς σκοπούς, οι επισκέπτες-διδάσκοντες μπορούν να βελτιώσουν τις γνώσεις τους σχετικά με τη χρήση του φεστιβάλ ως εργαλείου άτυπης μάθησης.

Κάποια από τα σχόλια των εκπαιδευτικών ήταν ενδεικτικά τα εξής:

«Τα παιδιά ήταν ενθουσιασμένα τόσο με τις δραστηριότητες και τους φοιτητές, όσο και με τους χώρους του Πανεπιστημίου. Αποκόμισαν νέες εμπειρίες κοντά στη φύση και πέρασαν μια διαφορετική μέρα από τις υπόλοιπες. Σίγουρα θα δοκιμάσω κάτι παρόμοιο στην τάξη μου».

«Στα παιδιά άρεσε πιο πολύ η ρομποτική, αλλά και σε εμένα την ίδια, διότι δεν είχα ξαναδεί ποτέ παρόμοια δραστηριότητα».

«Θα θέλαμε να συμμετέχουμε ξανά την επόμενη χρονιά στο Φεστιβάλ, γιατί προσφέρει ευχάριστες εμπειρίες στα παιδιά δίνοντάς τους την ευκαιρία να συνδυάσουν το παιχνίδι και τη γνώση κοντά στη φύση. Και εμείς ως εκπαιδευτικοί έχουμε την ευκαιρία να αποκομίσουμε νέες ιδέες και γνώσεις και να τις αξιοποιούμε στο νηπιαγωγείο».

Από το 2012 οι εθελόντριες/ές φοιτήτριες/ές του Φεστιβάλ επιμορφώνονται στην οργάνωση μεγάλων εκδηλώσεων. Αν και η συμμετοχή των φοιτητριών/ών γίνεται έπειτα από κλήρωση για έναν προκαθορισμένο αριθμό εθελοντών, οι περισσότερες/οι κάνουν αίτηση κάθε χρόνο, γεγονός που καταδεικνύει ότι αισθάνονται ικανοποίηση από την εμπειρία τους. Κατά τη διάρκεια του Φεστιβάλ πειραματίζονται, συνεργάζονται με άλλα άτομα και αναλαμβάνουν ευθύνες. Παράλληλα αξιοποιούν στην πράξη τις θεωρητικές τους γνώσεις και βελτιώνουν τις επαγγελματικές τους δεξιότητες. Μέσα από τη συμμετοχή τους οι ίδιοι οι διδάσκοντες του Τμήματος έχουν τη δυνατότητα να πειραματιστούν με νέες ιδέες και να αξιολογήσουν την πρακτική τους εφαρμογή σε παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα από τα σχόλια των φοιτητριών/ών είναι τα εξής:

«Το φεστιβάλ ήταν μια εμπειρία που με έβαλε σε διαδικασία ενεργοποίησης, δράσης και δημιουργικότητας. Προβληματίστηκα ως προς τον τρόπο προσέγγισης του περιβάλλοντος χώρου μέσα από τα μάτια του παιδιού, διαμορφώνοντας τον χώρο ευχάριστο, χαρούμενο και προπαντός ασφαλή».

«Το γεγονός ότι τα παιδιά με άκουγαν και με αποκαλούσαν “κυρία” ήταν το πιο όμορφο κομμάτι. Από τη συμμετοχή μου στο φεστιβάλ κατάλαβα πώς είναι να είσαι νηπιαγωγός στην πράξη και όχι απλώς στη θεωρία».

«Πήρα μια ιδέα για τη μελλοντική μου εργασία, συνεργάστηκα με τις συναδέλφους μου, δημιουργήσαμε, πειραματιστήκαμε. Γνώρισα τα παιδιά, παρατήρησα τις αντιδράσεις τους και την απήχηση που είχαν

οι δραστηριότητές μας, και γενικά το φεστιβάλ αυτό ήταν η αρχή για να μάθω να οργανώνω τέτοιου είδους δραστηριότητες για τους μαθητές μου. Το φεστιβάλ ήταν έως τώρα η ωραιότερη στιγμή της ακαδημαϊκής μου φοίτησης και θα ήθελα να καθοριστεί ως θεσμός για το τμήμα μας».

Τέλος, την όλη ευθύνη για τον σχεδιασμό και την οργάνωση του Φεστιβάλ έχει η επταμελής Οργανωτική Επιτροπή, η οποία δουλεύει επί εννέα μήνες προκειμένου να φέρει εις πέρας και με επιτυχία τη διοργάνωση. Αναλύοντας τα πρακτικά συνεδριάσεων και τις εκθέσεις απολογισμού της Επιτροπής, φαίνεται ότι τα μέλη της, κατά τη διάρκεια των εννέα αυτών μηνών, οικειοποιούνται ένα σύνολο γνώσεων και κατακτούν δεξιότητες σε διάφορους τομείς, όπως στη διοικητική και οικονομική διαχείριση, στην επικοινωνία, στην οργάνωση γραφείου, στη διαχείριση του χρόνου, στην επίλυση προβλημάτων και τη λήψη αποφάσεων, στον χειρισμό του ανθρώπινου δυναμικού, στην ανάπτυξη στρατηγικών για την επίτευξη των στόχων και στην αξιολόγηση.

Συμπεράσματα – Συζήτηση

Τα φεστιβάλ αποτελούν εκδηλώσεις που μπορούν να προσφέρουν πολλά πλεονεκτήματα σε έναν τόπο. Ο ρόλος όμως που διαδραματίζουν στην εκπαίδευση των συμμετεχόντων συχνά ξεχνιέται ή παραβλέπεται. Η παρούσα έρευνα επιδίωξε να διερευνήσει την παιδαγωγική αξία του Παιδικού Φεστιβάλ του ΤΕΕΑΠΗ, και τα αποτελέσματά της συμφωνούν με έρευνες (Karlsen, 2007· Paragiannopoulou, 2018· Ρήγα, 2012) που υποστηρίζουν ότι το φεστιβάλ μπορεί να αποτελέσει χώρο άτυπης εκπαίδευσης. Έγινε αντιληπτό ότι, πέρα από τα οικονομικά, πολιτιστικά και κοινωνικά οφέλη που προσφέρουν τέτοιου είδους εκδηλώσεις, μπορούν επίσης να αποτελέσουν χώρο άτυπης μάθησης, εκπαίδευσης και επιμόρφωσης του ανθρώπινου δυναμικού που συμμετέχει με οποιονδήποτε τρόπο σε αυτή τη διοργάνωση, δηλαδή είτε ως επισκέπτης είτε ως εθελοντής είτε ως διοργανωτής.

Ειδικότερα, τα δεδομένα της έρευνας ανέδειξαν τον πολλαπλό αντίκτυπο του Παιδικού Φεστιβάλ του ΤΕΕΑΠΗ:

- Στους επισκέπτες-παιδιά, με την εκμάθηση νέων εννοιών και τον πειραματισμό τους με υλικά και συσκευές.
- Στους επισκέπτες-εκπαιδευτικούς με την έμμεση επιμόρφωσή τους στις σύγχρονες παιδαγωγικές τάσεις.
- Στους εθελοντές-φοιτητές με τη βελτίωση των επαγγελματικών τους δεξιοτήτων.

- Στην Οργανωτική Επιτροπή με την άτυπη εκπαίδευση των μελών της σε θέματα οργάνωσης και διαχείρισης εκδηλώσεων και παιδαγωγικών προγραμμάτων.
- Γενικότερα, σε όλο το ανθρώπινο δυναμικό του Παιδαγωγικού Τμήματος.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει και η Karlsen (2007: 1), οι άνθρωποι είναι δυνατόν να μαθαίνουν μέσω της συμμετοχής τους σε κοινωνικές πρακτικές, όπως είναι τα φεστιβάλ. Για αυτόν τον λόγο χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή στη θεματολογία των εργαστηρίων, και γενικότερα στην όλη οργάνωση μιας τέτοιας εκδήλωσης, όταν απευθύνεται σε μικρές ηλικίες παιδιών, προκειμένου η εμπειρία από τη συμμετοχή τους να είναι πολύτιμη και να σέβεται τις ανάγκες και τον δικό τους κόσμο.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Andersson, D., & Getz, D. (2008). Stakeholder management strategies of festivals. *Journal of Convention & Event Tourism*, 9(3), 199-220.
- Anil, N.K. (2012). Festival visitors' satisfaction and loyalty: An example of small, local, and municipality organized festival. *Tourism*, 60(3), 255-271.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (1997). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Crompton, J.L., & McKay S.L. (1997). Motives of visitors attending festival events. *Annals of Tourism Research*, 24(2), 425-439.
- Cudny, W. (2014). The phenomenon of festivals - their origins, evolution and classifications. *Anthropos: International Review of Anthropology and Linguistics*, 109(2), 640-656.
- De Bres, K., & Davis, J. (2001). Celebrating group and place identity: A case study of a new regional festival. *Tourism Geographies: An International Journal of Tourism Space, Place and Environment*, 3(3), 326-337.
- Elstad, B. (2003). Continuance commitment and reasons to quit: A study of volunteers at a jazz festival. *Event Management*, 8(2), 99-108.
- Falassi, A. (1987). Festival: Definition and morphology. In A. Falassi (Ed.), *Time out of Time. Essays on the Festival* (pp. 1-10). Albuquerque: University of New Mexico Press.
- Felsenstein, D., & Fleischer, A. (2003). Local festivals and tourism promotion: The role of public assistance and visitor expenditure. *Journal of Travel Research*, 41(3), 385-392.
- Frisby, W., & Getz, D. (1989). Festival management: A case study perspective. *Journal of Travel Research*, 28(1), 7-11.
- Getz, D. (1991). *Festivals, Special Events and Tourism*. New York: Van Nostrand Reinhold.

- Getz, D. (2008). Event tourism: Definition, evolution, and research. *Tourism Management*, 29(3), 403-428.
- Gursoy, D., Kim, K., & Uysal, M. (2004). Perceived impacts of festivals and special events by organizers: An extension and validation. *Tourism Management*, 25(2), 171-181.
- Hede, A.M., & Rentschler, R. (2007). Mentoring volunteer festival managers: Evaluation of a pilot scheme in regional Australia. *Managing Leisure*, 12(2/3), 157-170.
- Janiskee, R. (1980). South Carolina's harvest festivals: Rural delights for day tripping urbanites. *Journal of Cultural Geography*, 1(1), 96-104.
- Karlsen, S. (2007). *The music festival as an arena for learning: Festspel i Pite Älvdal and matters of identity*. Published doctoral dissertation, Luleå University of Technology, Sweden.
- Laopodi, M.L. (2003). *Cultural Democracy: The Way Festivals Affect Society*. Dissertation. Parkland, Florida.
- Lee, Y.K., Lee, C.K, Lee, S.K., & Badin, B.J. (2008). Festivalscapes and patrons' emotions, satisfaction, and loyalty. *Journal of Business Research*, 61, 56-64.
- Papagiannopoulou, F. (2018). *Exploring the Socio-cultural and Educational Value of Children Festival: The Case of Vegera Festival in Greece*. Utrecht: Utrecht University, Faculty of Social & Behavioural Sciences.
- Quinn, B. (2005). Arts festivals and the city. *Urban Studies*, 42(5/6), 927-943.
- Small, K., Edwards, D., & Sheridan, S. (2005). A flexible framework for evaluating the socio-cultural impacts of a (small) festival. *International Journal of Event Management Research*, 1(1), 66-77.
- Smith, M.K. (1999). *Informal learning*. Στο: <http://infed.org/mobi/informal-learning-theory-practice-and-experience/>.
- Snell, K. (2005). Music education through popular music festivals: A study of the OM Music Festival in Ontario, Canada. *Action, Criticism, and Theory for Music Education*, 4(2), 1-35.
- Waterman, S. (1998). Carnival for Elites? The cultural politics of arts festivals. *Progress in Human Geography*, 22(1), 54-74.
- Wood, E. (2005). Measuring the economic and social impacts of local authority events. *International Journal of Public Sector Management*, 18(1), 37-53.
- Μπιρμπίλη, Μ. (2015). *Προς μια Παιδαγωγική του Διαλόγου. Η σημασία και ο ρόλος των ερωτήσεων στην προσχολική εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Σοφία.
- Ρήγα, Β. (2012). Προς την ανάπτυξη δεσμών μεταξύ των πανεπιστημιακών παιδαγωγικών τμημάτων και της τοπικής κοινωνίας: το εγχείρημα του Παιδικού Φεστιβάλ του ΤΕΕΑΠΗ. Στο Ν. Γκόβας, Μ. Κατσαρίδου & Δ. Μαυρέας (επιμ.), *7η Διεθνής Συνδιάσκεψη για το Θέατρο στην Εκπαίδευση: Θέατρο & Εκπαίδευση - δεσμοί αλληλεγγύης* (σσ. 308-317). Αθήνα: Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση.